

TÖRTÉNELEM

EMELT SZINTŰ PRÓBAÉRETTSÉGI VIZSGA

2015. február 14.

II.

Időtartam: 150 perc

Nyomtatott nagybetűvel töltse ki!

Név	
E-mail cím	
SG-s csoport teremszáma	
Pontszám	

STUDIUM GENERALE TÖRTÉNELEM SZEKCIÓ

Fontos tudnivalók

Egyértelmű válaszokat adjon, egyértelmű jelöléseket alkalmazzon – javítás esetén is!

Válaszaiban **a lényeg** megfogalmazására törekedjen, **ne lépje túl a rendelkezésre álló helyet!**

Kérjük, **kék színű** tollat használjon!

A feladatok megoldásakor tartsa szem előtt az alábbi javaslatokat!

- Olvassa el figyelmesen a feladatokat!
- Kövesse figyelmesen a feladatlap utasításait!
- Tanulmányozza a feladatokhoz kapcsolódó forrásokat (kép, ábra, szöveg, térkép)!
- Használja minden feladat megoldásához a megengedett segédeszközöket: a középiskolai történelmi atlasz térképeit és a helyesírási szótárt! A személyek, topográfiai adatok és fogalmak csak **pontos helyesírással** értékelhetők!
- Válaszait gondos mérlegelés után, lehetőleg javítás nélkül írja le!

A szöveges, kifejtendő feladatok kidolgozásakor az alábbi munkamenetet javasoljuk:

1. Helyezze el időben és térben a feladatban megjelölt problémát!
2. Használja föl a feladat megértéséhez a forrásokat, illetve a középiskolai történelmi atlaszt!
3. Gyűjtse össze azokat az általános fogalmakat (pl. fejlődés, változás, termelés), illetve az adott korszakhoz kapcsolódó fogalmakat (pl. várjobbágy, céh, személyi kultusz), melyekkel az adott probléma bemutatható!
4. Építse be fogalmazásába a forrásokból megszerezhető információkat, következtetéseket!
5. Ha szükséges, készítsen vázlatot, illetve pizkozatot!
6. Tárja föl a probléma előzményeit, okait, következményeit!
7. Fogalmazzon meg feltételezéseket, magyarázatokat!
8. Építse be mondanivalójába önálló ismereteit (pl. nevek, évszámok), nézőpontját, véleményét!
9. Ügyeljen arra, hogy mondatai világosak legyenek!
10. Szerkessze meg szövegét, és figyeljen a helyesírássra is!

Tájékoztatásul:

Az esszé javításának szempontjai:

- a feladat megértése,
- megfelelés a tartalmi követelményeknek,
- a válasz megszerkesztettsége, logikussága, nyelvhelyessége és helyesírása.

Eredményes munkát kívánunk!

Olvassa el figyelmesen!

A következő feladatok közül összesen **négyet** kell kidolgoznia.

Az alábbi szabályok alapján kell választania:

kidolgozandó:

kettő rövid és **kettő** hosszú feladat, amelyek közül **mindegyik más-más korszakra** és legalább **kettő a magyar történelemre** vonatkozik.

Tanulmányozza figyelmesen a feladatokat!

	Sorszám	Korszakok, témák	A feladat típusa
Egyetemes történelem	12.	Ókori Spárta	rövid
	13.	Reformáció és ellenreformáció	hosszú
	14.	Angol rendiség	rövid
	15.	Amerikai függetlenségi háború	hosszú
Magyar történelem	16.	Szent László és Könyves Kálmán	rövid
	17.	Habsburg-magyar viszony	hosszú
	18.	Zrínyi Miklós	rövid
	19.	Nemzetiségek	hosszú
	20.	II. József	rövid
	21.	Trianon	hosszú

A feladatok tanulmányozása után **karikázza be a választott feladatok sorszámát!**

Ellenőrizze választása helyességét az alábbi táblázat kitöltésével!

A feladatválasztás szempontjai	Igen
Négy feladatot választott?	
Legalább két magyar történelmi feladatot választott?	
Legalább egy egyetemes történelmi feladatot választott?	
Két rövid és két hosszú feladatot választott?	
Mind a négy kiválasztott feladata különböző korszakból való? (A táblázatban a korszakokat a kettősvonal választja el.)	
Egyértelműen jelölte feladatválasztásait?	

A feladatok közül **csak a választott négyet dolgozza ki**, a többit hagyja üresen!

A válaszok elkészítése során **fogalmazvány** (piszkozat) készíthető!

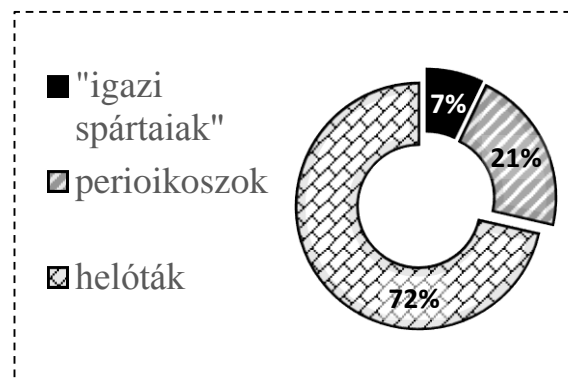
- 12. A következő feladat az ókori Spártához kapcsolódik. A források és ismeretei segítségével mutassa be a spártai társadalmat! Miért volt kulcsfontosságú a spártai polgárok belső egységének fenntartása? Írja le a fenntartott rend államszervezeti és szokásjogi biztosítékait!** (rövid)

„Lükurgosz második és legfontosabb politikai reformja a föld felosztása volt. [...] Szavait valóra váltotta, s Lakónia [...] többi részén harmincezer parcellát osztott ki a perioikoszoknak [...], a Spártához tartozó területeken pedig kilencezret, ennyi volt ugyanis a spártai [polgár] igényjogosultak száma. [...] Minden parcella akkora volt, hogy hetven mérő árpat teremjen a férj és tizenkét mérőt a feleség részére, ezenfelül pedig ugyanilyen mennyiségű szőlőt és olajbogyót. Lükurgosz úgy gondolkodott, hogy ennyi föld elegendő minden embernek ahhoz, hogy jólétben és egészségben éljen, másra pedig úgyszincs szüksége.”

/Plutarkhosz: Lükurgosz élete/

„[...] a legértelmesebbeknek látszó ifjakat időről időre szétküldték a falvakba; a fiúk ilyenkor csak törököt és a legszükségesebb élelmet vihették magukkal. Napközben szétszéledtek és rejtekhelyeken húzták meg magukat, de éjszaka kimentek az utakra, és megöltek minden helótát, aki kezük ügyébe került. Gyakran még a szántóföldeket is átkutatták, és legyilkolták az ott dolgozó legerősebb és legkiválóbb helótákat.”

/Rubicon Online/

A spártai társadalom megoszlása

„A „belső” (család, nemzetségi stb.) konkuráló vonzások kiküszöbölése után egy fő veszélyforrás maradt: a külvilág – az athéni szellemi fölénynek, az ión fényűzésnek, a többi poliszbéli arisztokrácia jólétének – vonzó példája. [...] Míg a többi polisiz érméi – nemesfémtartalmuk miatt – akadálytalanul terjedtek idegenben is, a spártai obelosz – nyilván egy tudatosan elzárkózó gazdaságpolitika eredményeképpen – külföldön használhatatlan volt.”

/Hahn István: Egy militarizált társadalom anatómiája/

- 13. A források segítségével mutassa be, hogyan próbálta megnyerni a híveket a XVI-XVII. században a protestáns, valamint a katolikus egyház! Térjen ki a hasonlóságokra és a különbségekre, valamint a folyamat kulturális hatásaira is!**

(hosszú)

A vizsolyi Biblia címlapja

Az inkvizíció

Barokk templombelső

„A katolikus iskola léte a protestáns Kolozsvárott Báthori István fellépésének volt köszönhető. Mivel a jezsuiták magas szintű oktatást folytattak, számos protestáns család küldte ide gyermekét. A növendékek jelentős része, fogékony korban lévén, a kitűnő tanárok hatására hamarosan katolizált.”

/Reader's Digest válogatás: Mikor, hol, hogyan és miért történt Magyarországon?/

„szekularizáció, szekularizálás *lat el.* 1. tört az egyházi javaknak világi célokra való kisajátítása, lefoglalása 2. vminek a kivétele az egyházi hatáskörből, világi irányítás alá helyezése”

/Bakos Ferenc: Idegen szavak és kifejezések kéziszótára/

14. A következő feladat az angol rendiséghez kapcsolódik. A források és saját ismeretei alapján mutassa be a királyok és a rendek közötti feszültségek alakulását és a rendi gyűlés felépítését! (rövid)

„39. Egyetlen szabad embert se fogjanak el, vessenek tömlöcbe, fosszanak meg javaitól, helyezzenek törvényen kívül vagy száműzzenek, vagy más módon ne tegyenek tönkre, s mi sem fogunk ellene támadni, se mást nem fogunk ellene küldeni törvényes ítélet nélkül, melyet a vele egyenlők (pares sui) hoztak hazája törvényei alapján. [...]

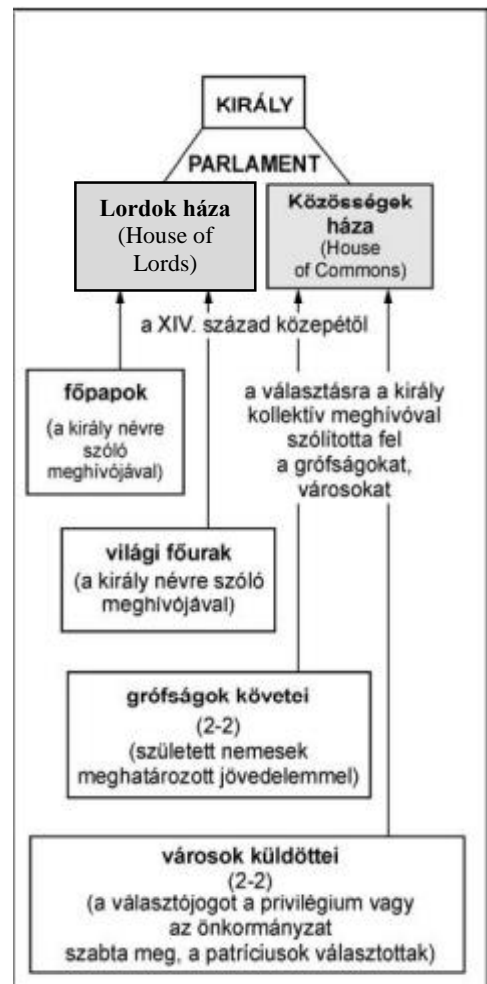
61. [...] a bárók válasszanak tetszésük szerint huszonöt bárót az országból, akik saját erejükhöz képest tartoznak őrizni, megtartani s őriztetni a békét és a szabadságokat, amelyeket nekik adtunk és jelen oklevelünkkel megerősítettünk, [...] Ezek huszonöten pedig az egész ország közösségeivel (cum communa totius terrae) nyugtalanítsanak és sanyargassanak bennünket minden módon, ahogyan csak bírják: vegyék be várainkat, foglalják el földjeinket, birtokainkat, amíg véleményük szerint az orvoslás meg nem történt.”

/Részlet a Magna Charta Libertatumból/

„III. Henrik (1216-72) francia tanácsosaira és zsoldosaira támaszkodva ismét a korlátlan királyi hatalmat igyekezett visszaállítani, állandó konfliktusban a bárókkal, akik az idegenek távozását követelték. Henrik a hagyományos felfogás híve volt: az országot saját háztartásaként, tulajdonaként kezelte. A főurak vele szemben a nép jogára hivatkoztak, s a főtisztviselők (kancellár, justiciarius) választását követelték. [...]

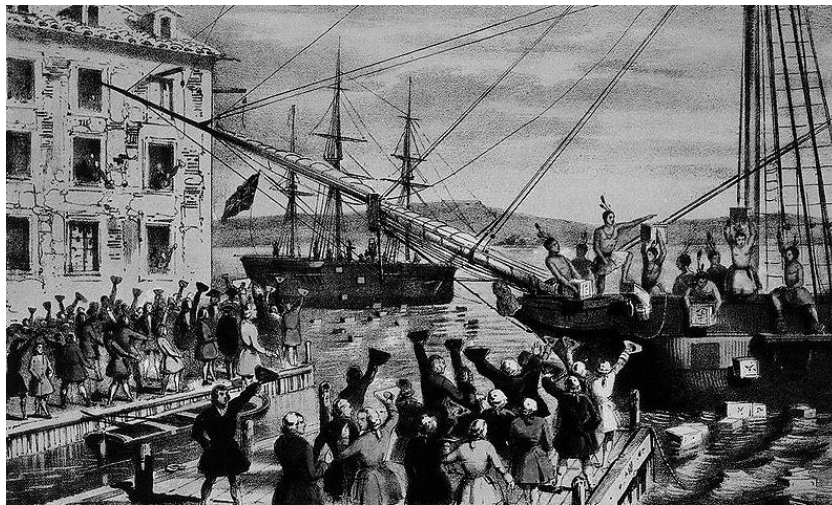
A bárók egy része azonban a király mellé állt, aki 1265-ben legyőzte a felkelőket, s a csatában Montforti Simon is elesett.”

/Rubicon Online/

Az angol rendi gyűlés felépítése

- 15. Az alábbi feladat az amerikai függetlenségi háborúval kapcsolatos. A források, az atlasz és saját ismeretei segítségével tárja fel, milyen események vezettek a konfliktus kirobbanásához! Mutassa be a háború eredményeit! (hosszú)**

A bostoni teadélután (1773)

„Magától értetődőnek tartjuk azokat az igazságokat, hogy minden ember egyenlőként teremtetett, az embert teremtője olyan elidegeníthetetlen Jogokkal ruházta fel, amelyekről le nem mondhat, s ezek közé a jogok közé tartozik a jog az Élethez és a Szabadsághoz, valamint a jog a Boldogságra való törekvésre. Ezeknek a jogoknak a biztosítására az Emberek Kormányzatokat létesítenek, amelyeknek törvényes hatalma a kormányzottak beleegyezésén nyugszik. Ha bármikor, bármely Kormányforma alkalmatlanná válik e célok megvalósítására, a nép Joga, hogy az ilyen kormányzatot megváltoztassa vagy eltörölje, és új Kormányzatot létesítsen [...]”

/Részlet a Függetlenségi Nyilatkozatból/

„Az amerikai függetlenségi háború kitörése után XVI. Lajos tiltása ellenére saját költségén a tengerentúlra indult. Az amerikai Kongresszus némi habozás után George Washington szárnysegédjévé nevezte ki. [...] Lafayette csakhamar Washington barátja lett, a csatákban kitűnt bátorságával és hadvezéri képességeivel. [...] 1781-ben, a háborút eldöntő yorktowni csatában fontos része volt abban, hogy az egész angol sereget fogságba ejtették.”

/A márkí, aki Amerikát is meghódította/

- 16. A feladat az Árpád-kor történetéhez kapcsolódik. A források és ismeretei alapján hasonlítsa össze Szent László és Könyves Kálmán pápasággal való kapcsolatát! Válaszában térjen ki a bel- és külpolitikai tényezőkre is! (rövid)**

„Mikor ugyanis Zolomér király gyermekek nélkül halt el, a felesége, László király nővére, [...] Jézus Krisztus nevében segítséget kért fivérétől [...]. A rajta esett jogtalanságokat a király keményen megtorolta, Horvátországot és Dalmáciát teljességgel visszaszerezte neki, majd az említett királynétól a saját uralma alá vetette.”

/Képes Krónika/

„Ha valamely másodnős pap az ő feleségeért elhagyja Istennek szolgálatát, vessék ki minden egyházi tisztéből és menjen a világiak közé. [...]”

Házaspap vagy diakonus egy se áldozzon az oltárnál, hanem csak ha felesége reáhagyja és magatartóztatást fogad [...]

Senkinek a világiak közül ne legyen hatalma az egyházban.”

/Könyves Kálmán törvényeiből/

..... –1090	• Szent László VII. Gergely és II. Orbán pápákat támogatja.
1091	• Horvátország megszerzése, kormányzója Álmos herceg. [...] • László és IV. Henrik szövetsége.
1095	• László kibékül a szentszékkal [...]
1096	• keresztes hadak átvonulása Magyarországon • Kálmán szövetsége II. Orbán pápával.
1105	• Kálmán hódoltatja a dalmát városokat és szigeteket.
1108	• [...] V. Henrik Pozsonyt ostromolja, magyar betörés morva földre.

/Hóman Bálint: Magyar történet – Időrendi áttekintés/

- 17. A források, az atlasz és saját ismeretei segítségével mutassa be a magyar rendek és az udvar viszonyát a XVIII. századi Habsburg Birodalomban! Térjen ki az alapvető udvari és magyar nemesi érdekekre, mutassa be a korszak jelentősebb uralkodóinak törekvéseit és a rendekkel való viszonyukat!** (hosszú)

„Ő legszentségesebb császári és királyi felsége az ország s az ahhoz kapcsolt részek összes hű karainak s rendinek minden, úgy hitlevélbe foglalt, mint bármely más jogait, szabadságait, kiváltságait s mentességeit, és előjogait, az alkotott törvényeket s helybenhagyott szokásokat (a jelen országgyűlés 1. és 2. törvénycikkelyének megfelelően, melyek az 1715-ik évi 1., 2. és 3. törvénycikkelyek s az ott foglalt esküforma értelmében veendő) kegyelmesen megerősíti s meg fogja tartani.

1. § Hasonlóképen utódai is, Magyarország s az ahhoz kapcsolt részek törvényesen megkoronázandó királyai, az ország s ahhoz kapcsolt részek karait és rendeit ugyanazon kiváltságokban s az említett mentességekben és törvényekben sértetlenül megtartandják.

2. § Melyeket ezenkívül Ő legszentségesebb felsége az övéi részéről, bármely rendűek, ranguk s állapotuk legyenek is, meg fog tartatni.”

/1723. évi III. törvénycikk, Pragmatica Sanctio/

„A rendek a valóságban nagyon is komoly árat szabtak azért, hogy jóváhagyják Mária Terézia kérését [segítséget a trónja védelmében]: a pozsonyi diétán visszavonatták III. Károly néhány kedvezőtlen intézkedését, megerősítették a rendi és nemesi jogokat, biztosították a birtokok adómentességét, emellett pedig kiharcolták csapataik számára a magyar vezényleti nyelvet is. Az „alku” rájuk eső része a szeptember 12-i ülésen teljesült, amikor a felajánlott hadtestek mellett egy 1000 fős testőrséget is állítottak a királynő mellé.”

/A rendek felajánlják „életüket és vérüket” Mária Teréziának/

„Ő királyi felsége három évenként, vagy az ország közhaszna és szüksége kívánván, hamarabb is, az e tárgyban alkotott országos törvények [...] szerint országgyűlést fog egybehívni, melyen a karok és rendek minden akadály félretételével megjelennek, és az országgyűlési ügyeket törvényes szabadsággal tárgyalandják. Hogy pedig a királyi javaslatok kellő módon

lett tárgyalása után az ország egyetemes karainak és rendjeinek összes igazságos sérelmei minden országgyűlésen valósággal és multhatatlanul orvosoltassanak, és az egy-egy országgyűlésen alkotandó törvények pontosan végrehajtassanak és fogamatba vétessenek: arról Ő királyi felsége jövődjére is minden körülmények közt, királyi tisztéhez képest, gondoskodni fog.”

/II. Lipót 1790/91. évi XIII. törvénycikkével/

18. Az alábbi feladat a török hódoltság korához kötődik. A forrás segítségével elemezze Zrínyi Miklós terveit a török kiűzésével kapcsolatban! (rövid)

„Ne adja Isten azt, hogy az én pennám az idegen nemzeteknek akármelyikéről is igyekezzék gyalázatokat írnia: nem az én célom az, mert tudom minden nemzetnek maga dicsőségét elegendőképpen mindennap historiákkal is bizonyítani. De azt concludálni kívánom, hogy mi magyarok ne tegyünk fundamentomot senki vitézségében, hanem míg Isten ép kezét-lábat adott kinek-kinek, azon erőlködjék, hogy az idegenek ne legyenek szükségesek principaliter, hanem accessorie [ne főképpen, hanem csak mint kisegítő erőt vegyük őket igénybe], segítségképpen, mert bizonyára az mi sebünk senkinek úgy nem fáj mint minékünk, senki nem érzi nyavalyánkat, úgy mint mi. Tehát következik abból, hogy senki olyan serényen is nem nyúl az orvossághoz, mint minékünk kellene nyulnunk, főképpen ha az az orvosság veszedelemmel jár. Itt talám valaki engemet megszólít s kérdezi tőlem: mit akarsz ezekből a sok beszédekből kihozni? mit tanácsolsz? könnyű akárkinek is deklamálni, prédikálni, de orvosság kell a betegnek, flastrom a sebnek. Én arra rövideden felelek, meg is duplázom kiáltásomat: Fegyver, fegyver, fegyver kívántatik, és jó vitézi resolutio! [...]

Szükséges azért hogy a magyar nemzet, ha ettől a fenforgó vésztől meg akar szabadulni, ha magának, posteritásának [utódjainak] megmaradást kíván, tartson fegyvert kezében; de nem úgy mint eddig, hanem jóval is másképpen. [...] Ez az armáda szükséges, hogy elegendő fizetéssel és minden provisióval administráltassék [szükségességgel elláttassék]; oly fizetése legyen penig a vitéznek, hogy azzal becsületesen óról-óra beérje, magát ruházhassa, fegyverezhesse és eledelére elég legyen neki.”

/Zrínyi Miklós: Az török áfium ellen való orvosság/

19. A következő feladat a Habsburg Birodalom nemzetiségeinek törekvéseire vonatkozik. A források és saját ismeretei alapján mutassa be a bécsi udvar, illetve a magyar politikai vezetés viszonyát a nemzetiségekhez a XIX. század első felében! Válaszában térjen ki a nemzetiségek törekvéseire a forradalom és szabadságharc idején! (hosszú)

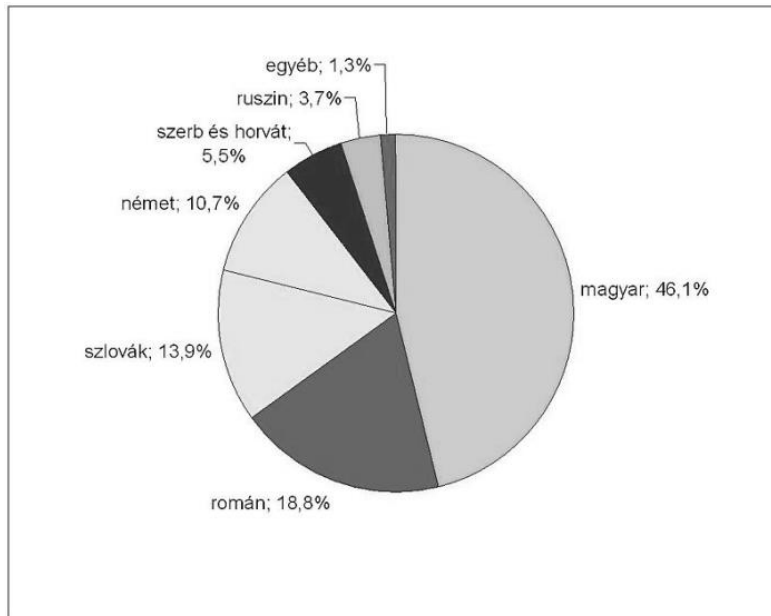
„Én soha, de soha a magyar szent korona alatt más nemzetet és nemzetiséget, mint a magyar, elismerni nem fogok. Tudom, hogy vannak emberek és népfajok, akik más nyelvet beszélnek, de egy nemzetnél több nincsen.”

/Kossuth Lajos, 1848. március 27., a szerbek küldöttségének/

„8. § Ő Felsége már kegyelmesen elrendelte, hogy a magyar nyelv a kapcsolt Részekbeli fő-, és minden közép iskolákban (Academia és Gymnasiumokban) mint rendszerinti tudomány taníttassék; - nem különben

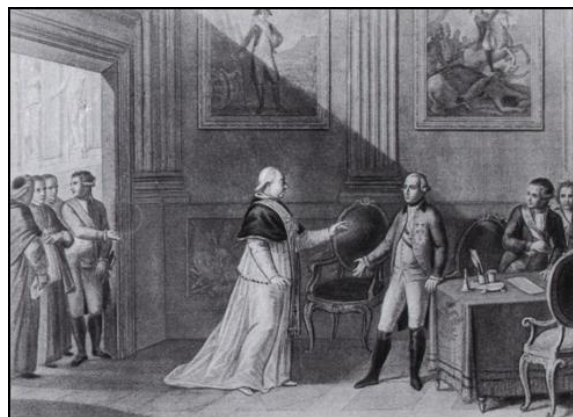
9. § Ő Felsége méltóztatott kegyelmesen rendelkezéseket tenni már az iránt is, hogy az ország határain belüli iskolákban közoktatási nyelv a magyar legyen.”

/1844. évi II. törvénycikk a magyar nyelv és nemzetiségről/

Nemzetiségi eloszlás a XVIII-XIX. századi Magyarországon

20. A következő feladat a felvilágosult abszolutizmus korszakára vonatkozik Magyarországon. A források és saját ismeretei segítségével mutassa be II. József egyházpolitikáját! Válaszában térjen ki a felvilágosodás hatására valamint az egyház és az állam kapcsolatára! (rövid)

A „fordított Canossa-járás”

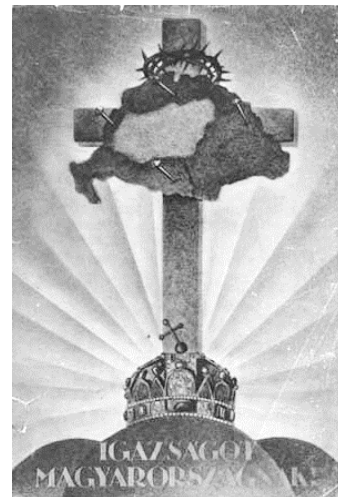
„Minden nem katolikusnak, a helvét és az ágostai hitvallásúaknak éppúgy, mint a görög szertartású nem egyesülteknek, mindazon helységekben, melyekben a nyilvános vallásgyakorlat az ország törvényei avagy a kegyesen kiadott kiváltságok s az e rendeletet megelőzően megjelent királyi közérvényű elhatározások alapján nem illette meg őket, mint fentebb már érintettük, a magán vallásgyakorlatot – tekintet nélkül arra, hogy az adott helyen az valaha is szokásban volt-e vagy sem – kegyesen engedélyezzük.”

/Részlet II. József türelmi rendeletéből/

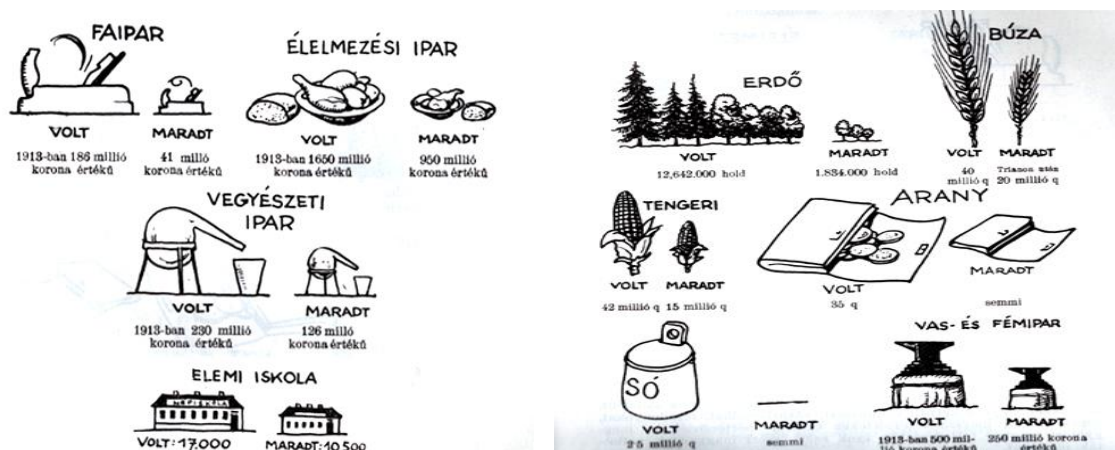
21. A következő feladat a trianoni békével kapcsolatos. A források, a középiskolai történelmi atlasz, valamint a saját tudása segítségével ismertesse a béke társadalmi és gazdasági hatásait! (hosszú)

„Ily nehéz és különös helyzet előtt állva, kérdezzük, hogy a fent említett elvek és érdekek mely szempontja váltotta ki ezt a különös szigorúságot Magyarországgal szemben? [...] Önök, Uraim, akiket a győzelem a bírói székhez juttatott, Önök kimondották egykori ellenségeiknek, a Központi Hatalmaknak bűnösségét és elhatározták, hogy a háború következményeit a felelősökre hárítják. Legyen így; de [...] mivel Magyarországot sújtják a legszigorúbb és létét leginkább veszélyeztető feltételekkel, úgy azt lehetne hinni, hogy éppen ő az, aki az összes nemzetek közül a legbűnösebb. Uraim! [...] ki kell jelentenem, hogy ezt az ítéletet nem lehet kimondani oly nemzet fölött, amely abban a pillanatban, amidőn a háború kitört, nem bírt teljes függetlenséggel és legfeljebb csak befolyást gyakorolhatott az Osztrák–Magyar Monarchia ügyeire és amely nemzet ezt, mint a legutóbb nyilvánosságra hozott okmányok bizonyítják, fel is használta arra, hogy helytelenítse azokat a lépéseket, amelyeknek a háborút elő kellett idézniük.”

/Apponyi Albert 1920. január 16-ai beszédéből/

Revíziós plakát

Trianon veszteségei képekben

Ország	Terület (km ²)	Népesség (fő)	Ebből magyar (%) ¹⁰
Csehszlovákia	61 633	3 517 568	30,3
Románia	103 093	5 257 467	31,6
Szerb-Horvát-Szlovén Királyság	20 551	1 509 295	30,3
Ausztria	4 020	291 618	8,9
Olaszország	21	49 806	13,0
Lengyelország	589	23 662	1,0
Összes veszteség	189 907	10 649 416	
Trianoni Magyarország	92 963	7 615 117	88,3
Történeti Magyarország	282 870	18 264 533	54,4

Az Osztrák–Magyar Monarchia utódállamainak részesedése Magyarország területéből és népességéből

[illegible]írásbeli próbavizsga, II. összetevő

2. Rövid esszé

[illegible]

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	4	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	6	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	8	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	2	
Összpontszám	28	
	Osztószám 4	
Vizsgapont	7	

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines, typical of primary school writing paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

[illegible]

2. Hosszú esszé

This image shows a full page of white paper designed for handwriting practice. It features 18 evenly spaced, horizontal dotted lines that run across the entire width of the page. The lines are thin and light gray, providing a guide for letter height and placement without being distracting. There is no text or other markings on the page.

[illegible]

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	8	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	6	
Források használata	10	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	12	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	8	
Összpontszám	48	
	Osztószám 3	
Vizsgapont	16	

		maximális pontszám	elért pontszám
I. Egyszerű, rövid feladatok	Összesen	44	
	I. Elért pontszám egész számra kerekítve		
II. Szöveges, kifejtendő feladatok	1. Ókori Spárta	7	
	2. Reformáció és ellenreformáció	16	
	3. Angol rendiség	7	
	4. Amerikai függetlenségi háború	16	
	5. Szent László és Könyves Kálmán	7	
	6. Habsburg-magyar viszony	16	
	7. Zrínyi Miklós	7	
	8. Nemzetiségek	16	
	9. II. József	7	
	10. Trianon	16	
	Összesen	46	
	II. Elért pontszám egész számra kerekítve		
	I.+II. Az írásbeli vizsgarész pontszáma	90	

 Javító tanár

Dátum: